

ביבליוגרפיה

וספורו גרמס בירחן רוסי כללי, הרי אנו רואים בו נסיון לתאר את נפשו של האינטליגנט היהודי, זה שיצא מרחוב היהודים ושואף להכנס לעולם הגדול.

וטעות גדולה טעה המחבר, שכשביצע התלוישים המעטים האלה הוציא גורדין קשה על העם היהודי. „אבותינו החביבים“ לא נאה להם כלל השם „אבק“, אף-על-פי שהגורל הטפל עליהם, לעוף מארץ לארץ, „אבק“ הוא זה שאין לו אחיות כלשהיא בקרקע, ולפיכך הוא סורה; מה שאין כן העם היהודי, שיצר לו קרקע רוחנית, התופס לו מקום בעולם, השם „אבק“ חולם במקצת את האינטליגנט היהודי, זה שנעקר מאדמת מולדתו ושאר מורה באויר.

היו ימים אשר „הגבור“ הזה היה אהוב וחביב על הסופרים היהודים, שראו בו את בן העליה, השואף לצאת מאסלה לאורה, מפנה צרה לעולם רחב ידים, מן הלאומיות אל האנושיות, ואולם „אורי סו בול אינו חולק כבוד ל„גבורים“ האלה, ולא עוד אלא שהוא מעבירם לפניו בשעת כשלונו ורסיסו, גבורי הספר הם מן „הנמלטים“, לאחר שרוכאה ברוסיה „הריבולוציה הראשונה“. הם חיים בטאירז היו „גולים מוליטיים“, מכלים כל ימיהם ברוכוחים, בחטטים ושמשושים – ושואפים לגאולה, בכת החייה נגלו מעשוי של זנוף „היהודי“, ואחרי כן באו עוד פרובוקטורים קטנים מוצק היהודים, המפלגה נזוועזעה, התכרים נתסלגו, פרור הלבבות נחגבר, וביחוד יצא הקצף „קצת בגלוי והרבנה בסתר“ על כל עם היהודים.

בספור של „אורי סו בול“ אנו שומעים דרם של המאורעות ההם. גבורי הספור מסמיעים זה לזה וגם לעצמם „דרי חשוכה“, „ידויים“, משטש במעשיהם“, מתאם נפקחו עיניהם לראות, כי „גברים הם לרוסיה ורוסיה נבריה להם“. והגברים עושים רושם מעין זה של שחיתות פדווי מלחמה בניה חולים, הקובלים על מולם, שגם להם לעמוד כמערכת, ואינם יודעים על סוים מה שטכו דמם, זו היא מרגייה (וגם קומריה) של החלש האומר גבור אני, של רך הלבב היוצא

„אבק“

זה שמו של ספור מחיי ריבולוציונרים יהודים, שנרמס לפני ארבע שנים בירחון רוס „מיסל“ ויצא אחרי כן בספר מיוחד (*). אחד מגבורי הספור, בר גמון שמו, מוציא גזר דין קשה על הריבולוציונרים היהודים: „...אנו היהודים – אבק פורה. אל אשר יסאנו הרוח, שם נעוף. רגע אחד נשב, אבץ רק עד הנשיבה הנאה. ישב ויטבנו על גבי הריבולוציה – ועתידים אנו לעוף, כשם שעפו אבותינו החביבים מארץ לארץ...“ – – – יש להציב מצבה על קברנו, על קבר עמנו, על קבר מה שקשור עמנו, אין משם באלה, שעמם הוא אבק מורה, שעמם הוא בכל זמן ובכל מקום גברי. ולפיכך גורה היא על כל בני העם הזה, לאן שילכו ובשם מה שילכו, גורה אתה: לעוף...“ – – – האבק והריבולוציה שני הפכים הם. הריבו- לציות זקוקה ליסוד, ולנו אין לא זה ולא זה...“ – – – האבק רובק במנוחה על הארץ, עד שתקום רוח כל-שהיא. רוח מצויה – ואנו סורתיים...“ (ע' 46).

זו היא כל התורה כולה, שבא ספור זה ללמדנו, ואיך – כל אותן השיחות הארוכות והקצרות הנמשכות על מאה ושמונים ושלושה עמודים – אינן אלא מירוש לעיקרי התורה הזאת.

אילו נכתב הספור הזה בירי סופר שאינו יהודי, היו הקוראים מוצאים בו ספרוג גדול על היהודים, והמתכב היה נחשד על אנטישמיות, ושארו הוא מעמט את רמוחם של בני ישראל, ולא עוד אלא שמבנה אותם בשם „גברים...“ ואילו גרמס הספיר הזה בעתון ציוני, היה יכול לשמש אניטציה יפה להרעיון הציוני, האומר לברוא לעם היהודי קרקע מוצק חתח רגלי, כדי שיחול להיות אבק פורה... עכשו שמחבר הספור הוא איש יהודי,

*) Андрей Соболев — Письма (романъ) 1916. „Съверные дни“.

העברים. אבל אז היו נותנים לנו מהדורה חדשה של כתבי מרץ בהוצאת "תושיה" והכתבים האלה, שיצאו ברשלנות אפן דוגמתה, גורמים צער לכל סכבני כשרוננו של מרץ ועוד יותר - לכל יודעי הלשון העברית. להוצאה הזאת נכנסו מעט מכתבי העברים של מרץ, שלא עבר עליהם המחבר כדי לחקנם ולהגיהם, כדרך שנהגים סופרי אומות העולם, והרבה מכתבי הו'יגוים, שהורגמו לעברית בידי בעל מלאכה.

ולסיכך אמרה "מוריה" לחקן את העון הזה כנגד אחד מסופרינו הגדולים וכנגד לשוננו הלאומית, שכולנו חייבים בכבודה. והנאי התנתה עם המונח, שיתקן ויגיה בעצמו ידו את יצירי רוח העברים בפרוזה ובשירי, וגם "הירגם עברית בעצמו ידו" משל כתביו בשם המדוברת.

אבל עברו ימים ושנים וכתבי מרץ לא זכו לראות אור הרמז. אף-על-פי שהקרויים אל המנות עומדים ומצידים, כי "פסתוקק היה ל. ל. מרץ לראות את יצירי רוחו הישנים והחדשים יוצאים לאור במהירות עברית חדשה".

בהקדמה לספר "מפי העם" מנסים בעלי "מוריה" לגלות קצת מן הנעשה מאחורי הפרד. "מסכת העקוב היא יותר נשטית ופנימית מסה'א יצינוית..." "לראות הרוח חקפה את הסופר בעבודת ההכנה של כתביו העבריים, לאות - שלא יבול היה להתגבר עליה בשום שנים..." "על-פי עצה דינגוון "הערימה" "מוריה" ושלהח לפרץ תרגומים אחדים מסופרי העם" שלו עשויים על-ידו אחריה, על-מנת שיעבור עליהם הוא בקולמס..." "מגולה" זו הועילה כראשית, ומקצת מן התרגומים שנשלחו אליו הושבו מופתקים ומתורשמים לגמרי, כתובים בעצם ידו ובסגנונו הנמרץ של מרץ, ואולם את כן ססקה פועלה של "הערכת זו". הדפסת הספר נפטסה... בינתיים באה המלחמה... שנראה עוד חקיה... אך תמאם באה "המסקה האחרונה"... מרץ מת ולא זכה לראות בעיניו גם את הכרך הראשון מן המהדורה החדשה של כתביו העבריים.

הארכתי קצת בספור המאורעות של תולדות הספר הזה, מפני שהדברים האלה, למי רציתי, יוכלו לשמש תומך ישה למי שיבא לתאר את אופן עבודתו ודרך יצירתו של י. ל. מרץ.

על מיב הספר עצמו, על ערכם הטיפשי של "סופרי העם" לא טה המקום לדבר. מלבד שכבר דשו רבים באותו ענין, קשה לידין בו גם מפעם זה, שבסופרים הללו אחז מוצא בצד גיולות של י. ל. מרץ גם את כל המניחות הגדולות והקטנות של כשרונו. יש אסוף מן הצורך לכתוב על יצירתו שנ מרץ בכלל, ודבר זה אינו מעניני העם. רצוני היה לספר על דבר התרגום העברי של כתבי מרץ הסובחרים ולבשר לקראים

למלחמה, שי' סתון המספר לגלות מחרונתו, של אדם הנות להתלהבות ואינו מסוגל לעבודה פמחה, של בעל דמיון הנב להיות איש מעשה.

בסערת המלחמה, בשעת ציצול ההרבות, ומה גם בזמן נצחון, אין בני-אדם מכירים ומבדילים בין הגבור האמתי ובין זה שכחו רק כסיו, ומפעמים שנוהגים כתר גבורים לאדם, שרק לשעה קלה נמצאה רוח גבורה בו, שעשה מעשה גבורה ברגע של התעוררות, שהשליך נפשו מנגד מעם אחת. שך את ערכם של גבורי הרגע האלה אפשר להכיר בשעת נסיגה לאחור, וביחוד בשעת פמלה.

"גבורים" מעין אלו הם גבורי הספור, של אנדריוס וכו' ל. השם "אבק". שבו הוא מכנה אותם, נאה להם. אך חמה אני, אם חנונו של "האבק המודח" באה להם כחיטה מאת עמם; יותר מתקבל על הדעת, שקנו חנונה זו בבית מדרשה של האינטלי-נציה הרוסית, שבספר רגליה החא בקו ימים רבים.

הסתכר-נא בטרצופם הרותני, הטו און על שיחותיהם ותסופיהם... לא! "אבותיהם יחבליבים" של אלו לא היו דומים להם. עשילו במקצת מן המקצת. אם נכריים הם, בתודעת עצמם, להעם הרוסי, הנה נכריים יש גם להעם היהודי. מור התסורה נשמתם - יחתי ל"אבק"...

מ. כן-אליעזר.

מפי העם

עדיין לא ססקה המלוקת בין חובבי שפת אידוש' ו"חובבי שפת עבר" על דבר מרץ. הראשונים אוזנים בו ואומרים, כולו שלוני, ואין לעברים חלק ונחלה בו; והאחרונים כביאים כמה וכמה ראיות, כי מלבד שהיה מרץ סופר עצמאי היה גם סופר לאומי, ובין שכן, אי אפשר שלא תהא נפשו דבוקה בלשוננו הלאומית. והנה באה הוצאת "מוריה" והביאה לנו בתרגום עברי ספר אחר מספרי מרץ, שהמנות עצמו וגם כל קהל הקוראים תשבוהו למבחר יצירתו. זה הוא ספר יהודי, לא רק ספר כתוב יהודי" - אמר מרץ על ספרו זה, כיצא בלשון היהודית. עתה הוא מונח לפני בצורה עברית.

בעל-רב מאד יצא הספר הזה. אילו היו רוצים בעלי "מוריה" לתרגם את מרץ על ידי אחריה, אפשר שכבר היו מוניהם למינו כל כתביו בעשרה כרכים, כמי שהכריזה לפני עשר שנים, בשעת שנתה ממנו את זכות ההוצאה של כל כתביו

*) כתבי י. ל. מרץ. - כרך ראשון: מפי העם. - הוצאת "מוריה", אודיסה הרע"ח. -